

Лист

Василь Стефаник

Політичним арештованим мужикам на Святий вечір.

У хаті було так ясно, що баба Грициха виділа кождий палець Іванків, де він до стіни притулився.

Сонце спускалося насамперед на ліс, що стояв на горі перед хатою, на его галуззю лишало всі свої дорогі камені блискучі, а ліс бив проміннями у вікна хати.

І таких їх було багато в хаті, що баба виділа кождіський палець Іванів на стіні.

— Мой, Іване, аби я тебе не виділа більше на лаві. Аді, шо ти із стін поробив. По землі собі бігай.

Іванко бігав від порога до стола та возив на нитці коліщатко від ниток та й казав бабі:

— Не бійтеси, я вже, бігме, не буду.

Коло баби на печі сиділа маленька Марійка з заплетеною кісочкою, як мишачий хвостик.

— Боже, боже, як народови тісно стало жити, а як света надійдуть, та й нарід таки веселитси, — гадкувала собі баба.

Лице зморщене, сині губи, сухі руки, сивий волос — отака баба.

— Ба, вуйко Василь ідуть до нас із Николов Сименовим, із тим, шо в школах він си вчіє.

— Тікай із землі, біжи д' бабі на піч.

До хати увійшов Василь із школярем.

— А в вас, мамо, на печі різдво? Віншую вас щістем, здоров'ям, аби-сте ще прожили межи нами,— віншував син мамі та й цілував у руку.

— Ой синку, мені різдво не в голові! Я, дитинко, всі дни оплакую і свето, і будень, — казала баба, та й сльози в очах показалися.

— А я прийшов письмо від Федора прочитати, бо вчера на пошті прийшло. Семенів, аді, прочитає:

— Та шо приписує, дужий він, ци слабує?

Василь витягнув лист з череса, подав школяреві, а сей взяв читати.

"Коханий мій брате Василю і ви, мамо!

Клоніюси до вас на різдво і вінчую вас на ці света. Заколідував би-м вам колідку з кременалу, але боюси, що вітер мою коліду у лісі стратит та й під ваші вікна не привіє".

Стара мама обсипалася слізьми, а Василь мовчав.

"Тут арештанти як заколідують, то аж сирий мур розсипаєси, аж ржа із ґратів опадає. Як поведуть голосом, то аж дозорці наслухають. А така коліда в неволи сумна та страшна! А собі то я вночі геть-чисто нагадав за коліду. Як ще хлопцем ходив

колідувати, як ви, мамо, мене у тата здоволіли, аби пустили у коліду, а потім як ми парубками вже ходили із скрипкою колідувати. Бувало станемо, як ліс, під вікном. Колідуємо, а скрипка плаче межи нами, як дитина. Ми ще дужче, а скрипка різно плаче, і ніколи ми її не могли переколівати. Аді, отепер чую, як та скрипка плакала, таки гезди плаче..."

— Ой сину, сину, тото-с діти осиротив, — шептала баба.

"Але годинами, мамо, та так мені у цих мурах страшно, шо не годен я на лужку лежати та й іду до другого, бо бих умер. Як собі нагадаю за Настю, шо вона через мене пішла в землю та й мені діти нанівець осиротила, та й кров живцем із серця капає. А крізь грати видко звізди. А я на них дивлюси, як вони котре більші та менші за собов проваді. І почітую собі на велику, шо це Настя, а на малі, шо це Марійка зараз за нев, а це Іванко, а це Василько..."

— Ой синку, не бери ти собі такий великий туск до голови, — крикнула баба, як би осе Федір говорив до неї, а не писав.

"Та й все ми си привиджує похорон Настин. Йдете ви, ідуть діти за деревищем, ідуть люде. А хоругвами вітер носит та й питає: а чоловік цієї жінки де подівси? А подерта хорогва ему все каже: "В Станіславі, в кременалі!"

— Ой, замурували ті, сину, у неволі, — так зітхала баба.

"Я гадав, аби неправду корчувати, а то вони мене з корінем вирвали, жінку вбили та й діти лишили на волю божу. Коби ти, брате Василю, і ви, мамо, аби-сте за мої діти дбали. Аби їм голову у суботу змити, а в неділю білу сорочку аби дати. Аби вони чорні не ходили, аби їх нендза не їла. А найдужче, аби ви, мамо, на найменшу Марійку позір дали. Аби воно, маленьке, не слинило сорочки та аби воно не плакало, бо слина у грудці си вжирає. Знаєте, шо як сирота плаче, то всі ангели плачуть..."

— Обчісую я твої діти шосуботи та й сорочки їм перу шотижня, та й пускаю старі слези за водою,— відповідала баба.

"А ти, брате Василю, дбай за мої хлопці. Не пускай їх у мішку по дощеві ходити, але ти їм сардачинки поший. Навчи їх на розум, як би й я, а не пусти попід плоти. Зроби з них газдів та й наказуй, аби свого тата та й маму не забували, бо їх тато не був лайдак, але своє право тримав..."

— Ой Федоре, не пустю я твої хлопці попід чужі плоти, але навчу їх, як рідні, — вже Василь казав.

"А ту ниву під ланом засійте пшеницев, бо то добра нива, недавно гноєна. Та й робіт так, аби моїм дітем кривди не було, бо я маю таку гадку, шо відци я вже не годен віти. Та й припишіт до мене гет за все, шо си дома діє?"

Клоніюси до тебе, брате, та й до вас, мамо, та й до дітий моїх. Федір".

Баба ревно плакала, а обоє дітий за нею.

— На-ко тобі грейцір, на-ко, але не плач. Аді, чуєш, шо дедя каже, аби-с баби слухав, аби-с не пустував.

Казав оце Василь до Іванка та й дав йому новенький грейцар.